

ENERGETIKAI ÉS KÖZÜZEMI SZEKTOR

MAGYAR KAPCSOLT ENERGIA TÁRSASÁG (MKET)

2010

TANÁCSADÁS

Vezetői összefoglaló

Az itt megjelölt információk tájékoztató jellegűek, és nem vonatkoznak valamely meghatározott természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet körülményeire. A Társaság ugyan törekszik pontos és időszerű információkat közölni, ennek ellenére nem vállal felelősséget a közölt információk pontosságáért és jelenlegi vagy jövőbeli hatályosságáért. A Társaság nem vállal felelősséget az olyan tevékenységből eredő károkért, amelyek az itt közölt információk felhasználásából erednek.

MAGYAR KAPCSOLT ENERGIA TÁRSASÁG (MKET)

A KAPCSOLT ENERGIATERMELÉS JELENLEGI ÉS LEHETSÉGES JÖVŐBENI HELYZETE MAGYARORSZÁGON

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A hazai kapcsolt energiatermelés számszerűsíthető hasznát hoz

A kapcsolt energiatermelés a hazai energetika leggyorsabban fejlődő ágazata volt az elmúlt 15 évben. Legfontosabb eredmények:

- korszerű, magas villamos hatásfokú, földgáz bázisú gázmotoros és gázturbinás technológiák széles körben elterjedtek,
- a beépített villamos teljesítmény megnégyszereződött (jelenleg **~2000 MW_e**),
- a hazai villamosenergia-termelés több mint **20%-át** biztosítják az átlaghoz közeli villamos hatásfokkal (**31,4%** szemben **34,3%-kal**), de az átlagot jóval meghaladó tüzelőanyag-hasznosítással (**77,6%** szemben **44,3%-kal**), miközben az újonnan telepített egységek villamos hatásfoka akár **48%-ot**, összh hatásfoka pedig **86%-ot** is elérhet.

A technológia által nyújtott megtakarítás jelentős:

- az iparág (hő- és villamosenergia-termelés) által felhasznált primer energia **11%-a**, évi 50 PJ,
- az iparág CO₂ kibocsátásának **16%-a**, évi 3,4 millió tonna,
- **6%-kal** csökkentett földgázimport-függőség.

A hazai kapcsolt energiatermelés fejlődése az elmúlt évtizedben jelentős mértékben a kötelező átvételen alapult

A fejlődés alapja a 2001-től életbe lépő kedvezőbb jogszabályi környezet, majd 2003-tól a piacinál magasabb árat biztosító kötelező átvételi rendszer volt, amely 2010 végéig a gázár változását is követő tarifákat határozott meg. A jogszabályok kezdetektől fogva együtt kezelték a megújuló és kapcsolt termelést, ennek ellenére a két technológia vélt versenyhelyezete nem nyugszik valós alapokon, mivel egyik sem a másik kárára növekedett az elmúlt időszakban.

A kapcsolt energiatermelés fejlődéséhez támogatásra van szükség

A kapcsolt termelés az Európai Unió által elsősorban hatékonysága miatt preferált energiatermelési forma. Támogatása azért szükséges, mert a jelenlegi piaci mechanizmusok nem árazzák be a társadalom számára fontos pozitív externáliákat olyan mértékben, hogy vonzó befektetéssé váljon.

Versenyhátrányának fő okai:

- ármeghatározó nagyerőműveknél lényegesen **kisebb méret**, behatárolja az adott helyen rendelkezésre álló hőigény (tipikusan 1-50 MW_e, legfeljebb néhány 100 MW_e a 400-1000 MW_e-al szemben), ebből eredő magasabb fajlagos beruházási és üzemeltetési költség,
- hőszolgáltatás addicionális költségei, és az ebből fakadó üzemviteli kötöttségek, amelyek megnehezítik standard villamos termékek értékesítését,

- telephely adottságai (pl. fokozott zajvédelmi előírások, hűtési nehézségek),
- a nagyméretű, földgáz tüzelésű erőművekénél alacsonyabb villamos hatások,
- távhőellátás esetén hőoldalon a korábban direkt módon, de jelenleg is az egyetemes tarifával, keresztfinanszírozással támogatott lakossági földgázzal kell versenyezni.

Kedvezőtlen gázár és villamosenergia-ár arány esetén olyan helyzet is kialakulhat, hogy tisztán piaci körülmények között nem csak a befektetés megtérülése, hanem a változó költségek fedezte sem biztosított, tehát le kell állítani az erőművet.

Több különböző eszköz áll rendelkezésre a kapcsolt energiatermelés támogatására

A kapcsolt termelés elterjedésének kulcsa a megfelelő támogatási rendszer, amit az EU-n belüli példák is alátámasztanak. A jelenlegi gyakorlat a hazaihoz hasonló **kötelező átvételi típusú** támogatási rendszerek sikeres működését igazolja **új technológiák bevezetésénél**. A kvóta / bizonyítvány alapú rendszerek a már széles körben használt technológiáknál támogathatják sikeresen a folyamatos működést és megújulást – különösen, ha kiegészülnek egyéb ösztönzőkkel, mint például adó formájában adott támogatással. Az EU-tagországok nagy részében alkalmazzák az ETS-ben történő támogatást is. A különböző támogatási rendszereket gyakran párhuzamosan működtetik, így valamely eleme (pl. kötelező átvétel) visszaszorítása ellenére sem lehetetlenülnek el a termelők.

A kapcsolt energiatermelés támogatásához köthető terhek nem jelentősek

A hazai kötelező átvételi rendszer finanszírozása a villamosenergia-fogyasztókat terheli, a fajlagos befizetések mértéke évről-évre nőtt (2009-ben 2,7 HUF/kWh, a lakossági ár 6,7%-a), amely növelte az áram árát, de nem tehető kizárólagosan felelőssé az utóbbi évek jelentős emelkedéséért. A KÁT kifizetések közel 70%-a köthető a kapcsolt termeléshez (1,87 Ft/kWh), ami a múltban is legfeljebb 5% többletet jelentett a lakossági villamosenergia-árban. A támogatás eredményeként létrejött kapcsolt termelés jelentősen javította a lakossági távhőárak versenyképességét.

A hazai kapcsolt energiatermelés nagyobb része megszűnhet a jövőben támogatás nélkül

A hazai jelenleg támogatott kapcsolt termelő egységek 25%-a (325 MW_e) 2011. január 1-jén, a többiek 2015 végéig fokozatosan elveszítik KÁT jogosultságukat. Földgáz alapú kapcsolt termelők 2011-ben biztosan, de várhatóan 2-3 éven belül sem tudnak költségeiket fedezve működni. Kötelező átvétel nélküli lehetőségek csak a szükséges fedezet töredékét biztosítják:

- A szabadpiaci működés az árarányok miatt csak alacsony kihasználást biztosító termékek esetén nem veszteséges, a hőtermelés is kevés és bizonytalan.
- A kiegyenlítő piac korlátozott méretű, erős a verseny, a részvétel többletberuházást igényel, nagyon alacsony a kihasználás, a hőtermelés elenyésző.
- A CO₂ kvóta allokációja során leghamarabb 2013-tól kapott esetleges kedvezmény segíthet, de önmagában kevés.
- A hőértékesítés ára csak korlátozott mértékben növelhető (korlátozza az egyedi gázkazánokkal való verseny), az összbevételek csupán 13-20%-a származik innen, nem tudja a villamosenergia-értékesítés csökkenését ellensúlyozni.

Ellentmondásos a helyzet, hiszen túlnyomó részben korszerű, jó hatásfokú, még sokáig üzemképes berendezésekről van szó.

A kapcsolt energiatermelés visszafejlesztése jelentős károkat eredményezhet

Több szempontból is negatív hatása lenne a kapcsolt termelő egységek megszűnésének:

- növekvő primerenergia-felhasználás,
- növekvő CO₂ kibocsátás,
- növekvő földgázimport,
- befagyott korszerű beruházások,
- befagyott tőke,
- kieső/hiányzó áramtermelő kapacitás,
- kieső/hiányzó hőtermelő kapacitás,
- és dráguló távhő.

A távhő és a kapcsolt szektor jelenleg egymásra utalt

Hőpiac nélkül nincs kapcsolt termelés, de a függés kölcsönös:

- Az esetleg túlélő kapcsolt egységek támogatás híján **kénytelenek hőáraikat drasztikusan emelni.**
- A leálló kapcsoltakat **kazános hőtermeléssel kell pótolni, ami szintén növeli az árat.**

Az árnövekedés hatására negatív leválási spirál indulhat be, amely megoldása később jóval nagyobb állami beavatkozást igényel.

A további támogatásban részesülő kapcsolt egységek is problémákkal szembesülnek

Azok a termelők is problémákkal szembesülnek, akik még 2010 után is – egy darabig – KÁT jogosultak maradnak:

- 70%-os lakossági arány korlátozza a piaci részesedés növelését, mivel a nagyobb potenciált jelentő nem lakossági fogyasztók rákötése KÁT szempontból hátrányos. Emellett az energiahatékonysági beruházások nagymértékben csökkentik a lakossági igényt. Célszerű a szabály eltörlése, vagy az elvárt arány csökkentése.
- A szabályozási piacra való belépéshez az összhatásfok-számítás gyakorlatának kialakítása szükséges.
- A villamos- és gázpiaci szabályozás jobb összehangolása szintén segítené a szabályozási piacra való belépést.

További támogatásra van szükség az elvek újragondolása mellett

A hazai kapcsolt termelés eddig elért eredményeinek megtartása érdekében az iparágat a továbbiakban is támogatni szükséges:

- **Középtávon (2013-tól)** kapcsolt bizonyítványra épülő ösztönzéssel – amelyet egyéb eszközök egészítenek ki.
- **A kapcsolt bizonyítvány bevezetéséig (2011-12)** a válság negatív hatásainak (alacsony villamosenergia-ár) ellensúlyozása érdekében a KÁT rendszer módosításán keresztül.

2013-tól a kapcsolt bizonyítvány bevezetése javasolt kiegészítő eszközök mellett

A kapcsolt bizonyítvány bevezetése biztosabb befektetői környezetet teremt, mint a szabadpiaci körülmények, ugyanakkor a piaci folyamatokat is engedi érvényesülni.

A nem lakossági célú távhőtermelés megkülönböztetése nem indokolt ebben a támogatási formában. Emellett egyéb eszközökön keresztül is ösztönözni kell a hatékony energiatermelést:

- Adórendszer átstrukturálása, az energetikai célú adók növelése, általános adók csökkentése.
- CO₂ kvóta kedvezmény 2013-tól.
- Elosztói rendszerhasználati díjak felülvizsgálata és differenciálása a következő ciklusban (2012 után).

A kapcsolt bizonyítvány bevezetéséig a jelenlegi szabályozás alapján kiesők átmeneti támogatása szükséges

A már megépült kapacitások 2011-12-ben fenyegető ellehetetlenülését el kell kerülni, ehhez a KÁT rendszer módosítása szükséges:

- A támogatás a válság ellensúlyozása érdekében a kapcsolt bizonyítvány bevezetéséig tartó átmeneti időszakra biztosítsa a működést a jelenlegi szabályozás szerint kieső termelőknek is, hogy elkerülhető legyen az üzemek bezárása. A támogatás mértéke a „normál” KÁT tarifánál alacsonyabb, 85%-os átvételi árat biztosítson („átmeneti KÁT támogatás”).
- Az átmeneti KÁT támogatás csak adott piaci villamosenergia-ár gázár arány eléréséig kapható, előnyös ároló esetén a kapcsolt egységek nem kaphatnak indokolatlan mértékű támogatást.
- A korábban kihirdetett hosszabbítási határozatok ne változzanak a termelők számára hátrányosan, a projektek megtérüléséig legyen KÁT értékesítés.
- Az átmeneti KÁT támogatás ahhoz elegendő mértékű, hogy a termelők a jelenlegi hőár szintet tartani tudják (ezt vállalni kell), csak a gázár változás mértékében módosíthatják a hőárat. A távhő versenyképessége nem romlik.
- A nem távhő célú termelés (ipari és szolgáltatási szektor hőellátása) is részesüljön az átmeneti KÁT támogatásban, mivel a távhő célúval egyenértékű előnyöket biztosít, és mert a korszerűsítések hatására a lakossági hőigény csökken, miközben új lakossági fogyasztók belépése nem várható.
- A lakossági ellátás kaphat prémiumot a távhő versenyképességének javítása érdekében.

A megújuló alapú kapcsolt termelés különös figyelmet érdemel

A megújuló bázisú kapcsolt villamosenergia- és hőtermelés támogatását növelni kell, be kell vezetni egy kapcsolt prémiumot, amely kiegészülhet lakossági prémiummal. Ez elősegíti a hazai kapcsolt termelés fokozatos áthelyeződését a megújuló energiaforrásokra.

Átmeneti rendelkezések is szükségesek

Csak hőtermelő energiatermelési formák, amennyiben kapcsoltan termelt hőt váltanak ki (például napkollektorok távfűtött lakótelepeken), néhány éves átmeneti időszakra ne kapjanak támogatást (elsősorban beruházási támogatás). Az a projekt összességében több társadalmi hasznot hoz, amely nem kapcsolt termelést vált ki.

A kapcsolt energiatermelés megítélésén javítani kell

Intenzív PR tevékenység szükséges ahhoz, hogy a kapcsolt termelésről kialakult jelenlegi kép pozitív irányban változzon.